Bochnia
Wiśnicko -Lipnicki Park Krajobrazowy
Świątniki Górne
Siepraw
Gdów
Dobczyce
Łapanów
Sułkowice
Myślenice
Raciechowice
Gruszów
Lipnica Murowana
Czchów
Zakliczyn
Gromnik
Tuchów
Park Krajobrazowy Pasma Brzanki
Wojakowa
Żegocina
Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy
Rzepiennik Strzyżewski
Kąśna Dolna
Ciężkowice
Wiśniowa
Szczyrzyc
Szyk
Nowe Rybie
Kamionka Mała
Rożnów
Łososina Dolna
Skrzydlna
Wilkowisko
Łososina Górna
Laskowa
Jaworzna
Żmiąca
Ujanowice
Gródek nad Dunajcem
Bukowiec
Bruśnik
Binarowa
Skołyszyn
Biecz
Kasinka Mała
Kasina Wielka
Dobra
Tymbark
Limanowa
Tokarnia
Moszczenica
Bobowa
Łużna
Lubień
Słopnice
Pisarzowa
Korzenna
Szalowa
Gorlice
Lipinki
Mszana Dolna
Jordanów
Męcina
Grybów
Sękowa
Nowy Sącz
Szymbark
Ropa
Rabka-Zdrój
Łukowica
Świdnik
Gorczański Park Narodowy
Podegrodzie
Kamionka Wielka
Stary Sącz
Raba Wyżna
Łącko
Florynka
Brunary
Śnietnica
Uście Gorlickie
Jazowsko
Łabowa
Czarna
Ochotnica Dolna
Rytro
Popradzki Park Krajobrazowy
Stawisza
Hańczowa
Maniowy
Gładyszów
Banica
Izby
Wysowa-Zdrój
Krościenko nad Dunajcem
Szczawnica
Pieniński Park Narodowy
Szlachtowa
Jaworki
Piwniczna-Zdrój
Wierchomla Wielka
Krynica Zdrój
Blechnarka
Łapsze Niżne
Tylicz
Muszynka
Powroźnik
Muszyna
Wojkowa
Dubne
Leluchów
Ruska Wola
Bukowina Tatrzańska
Tatrzański Park Narodowy
PL
SK
52
S7
7
28
75
87
66
68
77
N
E
W
S
LEGENDA
drogi
szlaki piesze
szlak Architektury Drewnianej
szlak Śladami Podkowca
rezerwat przyrody
obszary Natura 2000
rzeczne obszary Natura 2000
siedliska nietoperzy objęte naszym projektem (remontami)
pozostałe siedliska nietoperzy uwzględnione w trasie wycieczek
pozostałe siedliska nietoperzy nie uwzględnione w trasie wycieczek
punkty widokowe, pomniki przyrody, użytki ekologiczne i inne
Zakopane
Skala 1:80 000

Śladami podkowca – szlak nr 1 „Pradawne osady Beskidu Wyspowego”

DZIEŃ 1. Przejazdy między punktami – autem ok. 1 h (rowerem ok. 3 h), piesze przejścia szlakami – ok. 4,5 h, zwiedzanie obiektów – ok. 3 h.

Wycieczkę rozpoczynamy od kościoła pw. Rozesłania Świętych Apostołów w Gruszowie (opis str. 33 i 35), objętego naszym projektem. Stąd jedziemy ok. 7 km pod górę Grodzisko, kierując się do wsi Komorniki, mijamy po lewej stronie skałkę Kamień Grzyb. Dalej jedziemy na Szczyrzyc/ Dobrą przez 2,3 km doliną rzeki Stradomki, aż do mostu z czerwoną barierką. Za nim zaczyna się czarny szlak, którym pójdziemy do prehistorycznego grodziska.

Idąc czarnym szlakiem, przejdziemy przez Klasztorzysko (opis str. 35), idziemy dalej niebieskim szlakiem do samego Grodziska (opis str. 35). Z Grodziska wracamy tym samym niebieskim szlakiem do punktu, w którym spotyka się on z czarnym szlakiem. Podążamy dalej ścieżką oznakowaną obydwoma szlakami, w kierunku południowym, wędrując

fot. Klasztor OO. Cystersów w Szczyrzycu.

grzbietem wzgórza ok. 1 km. Dochodzimy do miejsca, gdzie szlak czarny odbija od szlaku niebieskiego w dół zbocza. Podążamy za czarnym szlakiem, który wyprowadzi nas z lasu. Mijamy kilka zabudowań i dochodzimy do drogi asfaltowej przy Stradomce. Skręcamy w lewo na drogę, aby po kilku-

dziesięciu metrach dojść do drogowskazu i tablicy informacyjnej wskazujących ścieżkę w kierunku Diablego Kamienia (opis str. 36). Spacer zajmuje co najmniej 2,5 h.

Następnie jedziemy 5 km dalej na południe do miejscowości Szczyrzyc odwiedzić Klasztor OO. Cystersów (opis str. 30 i 36), objęty naszym projektem. Przy klasztorze znajduje się Muzeum Klasztorne OO. Cystersów (opis str. 36). W miejscowości zobaczymy też cmentarz z I wojny światowej, zlokalizowany przy murowanej kapliczce z XVIII/XIX w. (przy zjeździe na Jodłownik).

Ze Szczyrzyca kierujemy się do wsi Skrzydlna, jedziemy ok. 4 km do kościoła pw. św. Mikołaja Biskupa (opis str. 36). W Skrzydlnej znajdziemy też zrujnowany dwór obronny z XVI w., wybudowany przez Prokopa Pieniążka będącego wówczas właścicielem miejscowości. Ze Skrzydlnej jedziemy ok. 6,5 km do wsi Wilkowisko zobaczyć zabytkowy kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej (opis str. 26 i 36).

Z Wilkowiska jedziemy do kościoła w Szyku, objętego naszym projektem. Musimy objechać dokoła górę Kostrza,

fot. Kościół św. Mikołaja Biskupa w Skrzydlnej.

na zboczu której znajduje się rezerwat Kostrza (opis str. 27 i 30). Jeśli mamy dużo czasu, możemy zrobić sobie spacer na szczyt Kostrzy, przez rezerwat przechodzi zielony szlak. Wejście na szczyt i zejście tą samą trasą zajmuje ok. 2 h. Jadąc do Szyku, mijamy Jodłownik (jest tutaj zabytkowy kościół Narodzenia Najświętszej Marii Panny z XVI w.). Po ok. 10,5 km dojeżdżamy pod kościół św. Stanisława Biskupa Męczennika i św. Barbary Męczennicy w Szyku (opis str. 31).

Z Szyku (opis str. 37) kontynuujemy jazdę ok. 5 km tą samą drogą do miejscowości Nowe Rybie, gdzie mieści się kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego i Trójcy Świętej (opis str. 26 i 37). Można zboczyć z trasy do miejscowości Słupia i na sąsiadujących ze wsią lesistych wzgórzach spróbować odnaleźć pozostałości po dwóch osadach rycerskich (opis str. 37).

Z Nowego Rybia kierujemy się do Łososiny Górnej zobaczyć drewniany kościół pw. Wszystkich Świętych (opis str. 38). Będziemy poruszać się wzdłuż rzeki, która na tym odcinku jest objęta ochroną jako obszar Natura 2000 Łososina. Po przejechaniu łącznie 8 km dotrzemy do centrum Łososiny Górnej pod kościół. Spod świątyni możemy podejść żółtym szlakiem w kierunku mostu na Łososinie. Rozpościera się z niego widok na obszar Natura 2000 Łososina. Po zapadnięciu zmroku można obserwować nietoperze wylatujące z kościoła pw. Wszystkich Świętych. W Łososinie Górnej zatrzymujemy się na nocleg, aby następnego dnia kontynuować wyprawę.

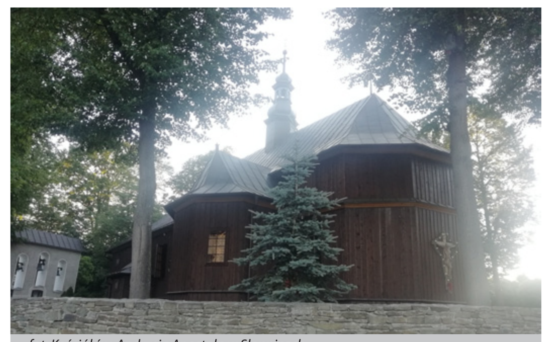
fot. Kościół św. Andrzeja Apostoła w Słopnicach.

DZIEŃ 2. Przejazdy między punktami – autem ok. 0,5 h (rowerem ok. 2 h), piesze przejścia szlakami – ok. 6 h, zwiedzanie obiektów – ok. 1,5 h.

Z Łososiny jedziemy ok. 10 km do Słopnic, podążając główną drogą dalej na wschód. Na miejscu zobaczymy duży nowoczesny kościół. Obok stoi mały, zabytkowy, drewniany kościół pw. św. Andrzeja Apostoła w Słopnicach (opis str. 38). Spod kościoła w Słopnicach warto podejść na most na Słopniczance. Jest ona dopływem rzeki Łososiny, wchodzącym w skład obszaru Natura 2000 Łososina. Na drugim brzegu Słopniczanki, za kościołem św. Andrzeja Apostoła, ulokowany jest dwór w Słopnicach z 1. połowy XIX w., otoczony parkiem.

Wzdłuż Słopniczanki nietoperze lecą na żerowisko w kierunku góry Łopień, na której znajdują się też zimowe kwatery nietoperzy. Są one objęte ochroną jako obszar Natura 2000 Uroczysko Łopień (opis str. 28). Prowadzi tam ze Słopnic szlak czerwony, który pokrywa się częściowo z żółtym. Po dotarciu do szlaku zielonego można wejść nim na szczyt Łopienia, po czym zejść czarnym szlakiem w kierunku Tymbarku. Po dojściu do żółtego szlaku należy zawrócić nim do czerwonego, którym rozpoczynało się wędrówkę, i zejść z powrotem do Słopnic. Na wycieczkę tę należy przeznaczyć co najmniej 6 h.

Ze Słopnic podążamy do ostatniego punktu naszej wycieczki – do Łukowicy, oddalonej o prawie 19 km na południowy wschód. Znajduje się tu kościół pw. św. Andrzeja Apostoła (opis str. 32), objęty naszym projektem. Na cmentarzu w Łukowicy stoi murowana kaplica Krzyża Świętego, pochodząca z czasów braci polskich, przebudowana w stylu neogotyckim. Z ciekawych zabytków w okolicy warto jeszcze zwiedzić Zespół dworski w pobliskim Świdniku (opis str. 38).

Gdy zapadnie zmierzch, można obserwować nietoperze wylatujące z kościoła pw. św. Andrzeja Apostoła. Widowisko zaczyna się zaraz po zachodzie słońca, najpierw wylatują pojedyncze osobniki, a potem cała kolonia.

Śladami podkowca – szlak nr 2 „Podkowiec lubi Bukowiec”

DZIEŃ 1. Przejazdy między punktami – autem ok. 10 min. (rowerem ok. 15 min.) , piesze przejścia szlakami – ok. 1,5 h, zwiedzanie obiektów – ok. 3 h.

Wycieczkę zaczynamy w Ciężkowicach, niewielkim miasteczku w powiecie tarnowskim, przez które przebiega droga nr DW977. Nasze kroki kierujemy do Muzeum Przyrodniczego w Ciężkowicach (opis str. 46) na ul. 3 Maja 34. Z muzeum podążamy następnie na południe, do centrum miejscowości. Charakterystyczną zabudową są otaczające rynek ciężkowickie drewniane chałupy z szerokimi podcieniami, wspartymi na słupach. Na rynku zobaczymy też klasycystyczny parterowy Ratusz z 1. połowy XIX w., z wie-

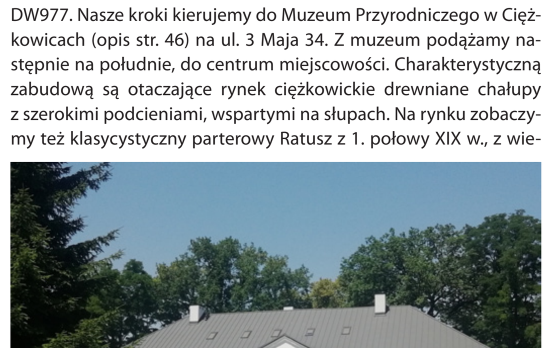
fot. Dwór Wieniawy-Długoszowskiego w Bobowej.

życzką zegarową. Obecnie ratusz jest siedzibą Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice. Na rynku miejskim stoi również figura św. Floriana, patrona Ciężkowic oraz „ławeczka Paderewskiego” z rzeźbą kompozytora siedzącego przy fortepianie. W narożu rynku stoi kościół św. Andrzeja (opis str. 46).

Następną częścią wycieczki jest wyprawa do rezerwatu Skamieniałe Miasto (opis str. 43) i pomników przyrody Wodospad i Wąwóz Czarownic (opis str. 44). Spacer zajmie ok. 1,5 h. Obieramy więc szlak niebieski, który doprowadzi nas prosto na parking pod rezerwatem. Przy wejściu do rezerwatu postawiono tablicę informacyjną. Poruszamy się wyłącznie szlakiem, zgodnie z załączoną mapą. Szlakiem niebieskim przejdziemy całe Skamieniałe Miasto. Ten sam szlak poprowadzi nas do Wąwozu Czarownic, gdzie ścieżką dotrzemy do Wodospadu Czarownic. Wracamy tym samym szlakiem na parking, a jeśli przyszliśmy pieszo z Ciężkowic, to po wyjściu z Wąwozu Czarownic można obrać czarny szlak, który zaprowadzi nas z powrotem do miasteczka. Jeśli wracamy jednak szlakiem niebieskim przez rezerwat, możemy odbić na Szlak Nietoperza (początek przy skale Pustelnia), który powiedzie nas do kładki pieszej nad drogą DW977. Kładką przejdziemy na szczyt skały Ratusz, obok której stoi skała Czarownica. Pod głową Czarownicy zobaczyć można „Krąg Żywiołów Rzeki”, drewniane figury wykonane przez lokalnych artystów. Z obu skałek rozpościera się widok na rzekę Białą, objętą ochroną jako obszar Natura 2000 Biała Tarnowska (opis str. 42). Wzdłuż drogi, koło skały Czarownica, znajduje się też taras widokowy na rzekę.

Następnym przystankiem na naszej trasie jest dworek Ignacego Paderewskiego (opis str. 46) w Kąśnej Dolnej. Aby tam dotrzeć, jedziemy ok. 2,5 km z Ciężkowic drogą DW977, przekraczając most na rzece Białej i przejazd kolejowy. Rozległy park przydworski

fot. Synagoga w Bobowej.

i zbiornik wodny są doskonałym miejscem dla nietoperzy do polowania na owady. Można je tu obserwować po zachodzie słońca, np. po zwiedzeniu wystawy prezentowanej we dworku. Na nocleg wracamy do Ciężkowic.

DZIEŃ 2. Przejazdy między punktami – autem ok. 0,5 h (rowerem ok. 1,5 h), piesze przejścia szlakami – ok. 2 h, zwiedzanie obiektów – ok. 3 h.

Z Ciężkowic jedziemy ok. 6 km w kierunku Pławnej, aby zobaczyć pomnik przyrody Diable Boisko (opis str. 43). Spacer szlakiem zielonym na Diable Boisko i z powrotem potrwa ok. 1 h. Jedziemy dalej tą samą drogą ok. 2 km pod wieżę widokową w Bruśniku-Styrki (opis str. 47). Po zejściu z wieży kierujemy się do centrum wsi Bruśnik, jadąc ok. 1,6 km dalej na południe tą samą drogą, którą przyjechaliśmy. Wyjedziemy prosto na kościół pw. Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej w Bruśniku (opis str. 39 i 47).

Z Bruśnika udajemy się do Bukowca, kontynuując przez 6,5 km jazdę tą samą drogą, aż pod kościół pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Bukowcu (opis str. 39 i 47). Następnie kierujemy się do rezerwatu Diable Skały , podążając za wytyczoną ścieżką przyrodniczą. Zwiedzenie rezerwatu zajmie ok. 1 h.

Dalej jedziemy ok. 4,5 km do Bobowej, gdzie zakończymy naszą wyprawę. Swoje kroki kierujemy najpierw do kościółka pw. św. Zofii (opis str. 48), obieramy więc ulicę o tej samej nazwie. Następnie przechodzimy przez rynek na wprost i wchodzimy w ul. Kolegiacką. Dochodzimy prosto pod kościół pw. Wszystkich Świętych w Bobowej (opis str. 39 i 48). Naprzeciwko znajduje się Dwór Wieniawy-Długoszowskiego (opis str. 48).

fot. Tablica rezerwatu Diable Skały.

Kierujemy się dalej od rynku główną drogą, tj. ul. Węgierską (DW981), aby po chwili trafić na cmentarz komunalny. Tutaj znajduje się kwatera z okresu I wojny światowej, na której pochowano prawie 140 żołnierzy. Części z nich nie udało się zidentyfikować. Na kwaterze wojskowej postawiono współczesny, żelazny krzyż łaciński o wysokości 10 m. Po wyjściu z cmentarza cofamy się parę metrów do skrętu w ul. św. Wawrzyńca i kierujemy swoje kroki do cmentarza żydowskiego (opis str. 48) przy ul. Wichrowej. Następnie wracamy tą samą trasą do rynku, wstępując do synagogi w Bobowej (opis str. 49).

Jeśli wycieczkę zakończyliśmy przed zmierzchem, warto podejść jeszcze raz pod kościół Wszystkich Świętych, aby obserwować wylot nietoperzy. Widowisko zaczyna się po zachodzie słońca i trwa ok. 20 minut. Nietoperze będą wylatywały z wieży i kierowały się do najbliższych zadrzewień prowadzących do rzeki Białej.

Śladami podkowca – szlak nr 3 „Historia Łemków zachodnich”

DZIEŃ 1. Przejazdy między punktami – autem ok. 1,5 h (rowerem ok. 3,5 h), piesze przejścia szlakami – ok. 1,5 h, zwiedzanie obiektów – ok. 3 h.

Wycieczkę rozpoczynamy we wsi Blechnarka, gdzie zobaczyć można cerkiew pw. śś. Kosmy i Damiana (opis str. 57). Następnie jedziemy 3 km w kierunku północno-zachodnim do Wysowej-Zdroju, skosztować wód mineralnych i zobaczyć cerkiew pw. św. Michała Archanioła (opis str. 57). Naprzeciwko cerkwi znajduje się nowoczesny budynek, a w nim prawosławny dom zakonny Monaster Opieki Matki Bożej. Z Wysową-Zdrojem związany jest prawosławny kult świętego źródła, które bije na pobliskiej Górze Jawor.

Spacer do kaplicy i źródła na Górze Jawor (opis str. 57) zajmie co najmniej 1,5 h. Idziemy zielonym szlakiem do agroturystyki, przy której szlak odbija na prawo. Na rozwidleniu dróg skręcamy w lewo, podążając asfaltową uliczką. Za kładką przekraczającą rzekę Ropę kończy się asfalt i dalej prowadzi droga szutrowa. Z czasem, od zielonego szlaku prowadzącego docelowo na Lackową, odbija w lewo biało-czerwony szlak prowadzący przez las. Nim docieramy do kaplicy i źródła. Wracać będziemy tą samą drogą do Wysowej-Zdroju. Nieopodal kapliczki w kierunku granicy słowackiej znajduje się miejsce oznaczone metalowym krzyżem. Wskazuje on lokalizację byłego warownego obozu konfederatów barskich. Dojście do miejsca nie jest jednak oznaczone żadnym szlakiem.

Po powrocie ze Świętej Góry Łemków podążamy ok. 5 km z Wysowej-Zdroju do Hańczowej. Tu zobaczymy cerkiew Opieki Matki Bożej (opis str. 58).

Z Hańczowej jedziemy dalej ok. 16 km przez Stawiszę i Banicę do Izb. We wsi Banica znajduje się drewniana cerkiew, zbudowana w XVIII w., obecnie kościół śś. Kosmy i Damiana. Dojechawszy do skrzyżowania z drogą na Gładyszów, skręcamy w prawo do kościoła filialnego pw. św. Łukasza Apostoła w Izbach (opis str. 53). Na cmentarzu w Izbach postawiono pomnik upamiętniający przymusowe wysiedlenia Łemków. Za rzeką, naprzeciwko cerkwi, znajduje się również stary cmentarz łemkowski, na którym zachowało się jeszcze kilka nagrobków. W Izbach, na zboczu Laskowej, swoje źródło ma rzeka Biała Tarnowska objęta ochroną jako obszar Natura 2000 (opis str. 42). Chroniony odcinek rzeki będziemy mijać w czasie naszej wycieczki, jadąc przez Banicę, Śnietnicę i Brunary, aż do Florynki.

Po zwiedzeniu cerkwi w Izbach jedziemy do wsi Florynka drogą na północ, obierając trasę przez przysiółek Gładyszów. Da nam to możliwość zatrzymywania się nad rzeką Białą, aby podziwiać jej urodę. Jadąc dalej do Florynki, przemieszczamy się na północ cały czas wzdłuż rzeki Białej. Po lewej stronie będziemy mijać zjazd pod Kościół św. Andrzeja Boboli w Śnietnicy, koło którego stoi cerkiew św. Dymitra (opis str. 58).

Następnie wracamy na drogę, z której przyjechaliśmy, i kontynuujemy jazdę w kierunku północnym, mijając wieś Brunary. Po lewej stronie zobaczymy cerkiew św. Michała Archanioła wybudowaną w XVIII w. Jadąc dalej główną drogą, dojeżdżamy do kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa we Florynce (opis str. 54). Przy drodze DW981 zlokalizowany jest cmentarz z okresu I wojny światowej.

Tą samą drogą, którą przyjechaliśmy z Izb, będziemy poruszać się z powrotem przez ok. 11 km, znowu wzdłuż rzeki Biała Tarnowska do Uścia Gorlickiego. Po drodze mijamy cerkiew pw. św. Dymitra w Czarnej. Dalej kontynuujemy jazdę przez ok. 6 km do Uścia Gorlickiego, w którym stoi cerkiew św. Paraskewy (opis str. 58). Koło cerkwi zobaczymy drogowskaz do cmentarza w Uściu Gorlickim (opis str. 58). Idąc około 350 m w kierunku północnym, dotrzemy do cmentarza z drewnianą kapliczką, na którym pochowani są Łemkowie. Na tym samym cmentarzu znajdują się też mogiły żołnierzy poległych w I wojnie światowej. W Uściu Gorlickim zostajemy na nocleg.

DZIEŃ 2. Przejazdy między punktami – autem ok. 0,5 h (rowerem ok. 1,5 h), piesze przejścia szlakami – ok. 3 h, zwiedzanie obiektów – ok. 3 h.

Z Uścia Gorlickiego jedziemy na północ w kierunku wsi Ropa, mijając Jezioro Klimkowskie (opis str. 58), wzdłuż którego prowadzi ścieżka edukacyjna o długości ok. 2 km, oznakowana tablicami informacyjnymi. Przejście ścieżką tam i z powrotem zajmuje ok. 1,5 h. Trasa ścieżki rozpoczyna się koło Wiejskiego Domu Kultury i Turystyki w Klimkówce, a kończy pod Stanicą wodną, gdzie mieści się Gorlickie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. Jadąc z Uścia Gorlickiego wzdłuż zbiornika w kierunku wsi Klimkówka, będziemy mijać po lewej stronie nową cerkiew pw. Zaśnięcia Bogarodzicy (opis str. 59).

Po przybyciu do wsi Ropa zatrzymujemy się pod kościołem pw. św. Michała Archanioła (opis str. 59), tuż przy Szkole Podstawowej nr 1. Obok kościoła znajduje się Zespół Dworski, a przy

fot. Cerkiew św. Paraskewy w Uściu Gorlickim.

nim Park Miniatur (opis str. 60). Na ropskim cmentarzu zobaczyć można kwaterę z I wojny światowej. Jeśli dobrze poszukamy, odnajdziemy tam stare nagrobki konfederatów barskich w postaci wysokich kamiennych krzyży z zatartymi przez czas inskrypcjami.

Z Ropy jedziemy ok. 6 km do Szymbarku drogą wzdłuż rzeki Ropy, a później drogą nr 28 jak na Gorlice. Warto zwrócić uwagę na rzekę Ropę, która poniżej zbiornika Klimkowskiego wchodzi w skład obszaru Natura 2000 Wisłoka z dopływami. Podróżując

fot. Zespół dworski w Ropie.

wzdłuż rzeki, można zatrzymać się, aby podziwiać jej dziki charakter. Obok Szymbarku znajduje się rezerwat przyrody Jelenia Góra (opis str. 53), do którego prowadzi zielony szlak rozpoczynający się na parkingu przed Kościołem Matki Boskiej Szkaplerznej w Szymbarku. Obok rezerwatu znajduje się Beskidzkie Morskie Oko, do którego odbija ze szlaku oznakowana ścieżka. Idąc dalej zielonym szlakiem, można dojść na szczyt Maślanej Góry. Wracamy niebieską

ścieżką do przysiółka Łęgi. Cały spacer do rezerwatu i z powrotem zajmuje ok. 1,5 h.

W Szymbarku, koło kościoła Matki Boskiej Szkaplerznej, wznosi się drewniany kościółek św. Wojciecha (opis str. 60). Obok zielonego szlaku stoi stara willa Perełka, w której niegdyś odpoczywała pisarka Maria Dąbrowska. Obok zobaczymy cmentarz wojskowy, zlokalizowany w obrębie cmentarza komunalnego. Można tutaj odszukać mogiły żołnierzy poległych w obydwu wojnach światowych. Nasze następne kroki kierujemy do kasztelu Gładyszów (opis str. 60), zwiedzając po drodze Skansen Wsi Pogórzańskiej (opis str. 60). Idąc do kasztelu, mijamy drewniany dwór mieszczański z 1920 r., przeniesiony tutaj z Gorlic. Obecnie funkcjonuje w nim restauracja. W Szymbarku kończymy wycieczkę.

fot. Kasztel w Szymbarku.

Śladami podkowca – szlak nr 4 „W okopach konfederatów barskich”

DZIEŃ 1. Przejazdy między punktami – autem ok. 10 min. (rowerem ok. 45 min.) , piesze przejścia szlakami – ok. 2 h, zwiedzanie obiektów – ok. 5,5 h.

Naszą wycieczkę rozpoczynamy od Krynicy-Zdroju, w okolicy której konfederaci pod dowództwem generała Kazimierza Pułaskiego stoczyli walki z wojskami Imperium Rosyjskiego. Zwiedzanie zaczniemy od cerkwi pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła (opis str. 68). Spod cerkwi kierujemy się na północ do centrum miasteczka, oglądając po drodze najwyższą budowlę w Krynicy-Zdroju – cerkiew św. Włodzimierza Wielkiego, wzniesioną w 2. połowie XX w. jako świątynię o 7 kopułach. W jej otoczeniu zobaczymy miniaturki cerkwi greckokatolickich z Krynickiego Szlaku Cerkwi Łemkowskich. Podążamy dalej na północ w kierunku centrum miasta.

Zabytki na terenie Krynicy-Zdroju związane są z jej funk-

fot. Krynica-Zdrój.

cją uzdrowiskową, najstarsze pamiętają początek XIX w. Znajdziemy więc tutaj zabytkową Pijalnię Słotwinka w Parku Słotwińskim i Pijalnię Jan, Słotwiński Pawilon Koncertowy, Łazienki Mineralne i Łazienki Borowinowe. Wszystkie wody mineralne dostępne są w Pijalni Głównej, Starym Domu Zdrojowym lub bezpośrednio w pijalniach wybudowanych przy ujęciach wód. Liczne wille pochodzą z połowy XIX w. i początku XX w.: willa Białej Róży, Biały Orzeł, Kosynier, Wisła, Węgierska Korona, Witoldówka, Małopolanka, Stefania, Świteź i inne. W zabytkowej willi Romanówka mieści się Muzeum Nikifora, czyli Epifaniusza Drowniaka, krynickiego malarza prymitywisty o światowej sławie. Był on z pochodzenia Łemkiem. W mieście stoi również pomnik Nikifora. W Krynicy-Zdroju znajduje się hotel Patria wybudowany w latach 30. XX w. przez polskiego tenora i aktora Jana Kiepurę. W mieście znajduje się pomnik oraz muszla koncertowa imienia tego słynnego polskiego śpiewaka operowego. Co roku w mieście organizowany jest również festiwal Jana Kiepury.

W Krynicy-Zdroju znaleźć można również zabytki sakralne: drewniany kościół Przemienienia Pańskiego i Matki Boskiej Częstochowskiej z połowy XIX w., obecnie kaplicę zdrojową oraz drewnianą cerkiew Opieki Bogurodzicy w Krynicy Słotwinach z 2. połowy XIX w., obecnie kościół rzymskokatolicki.

Historia konfederatów barskich opisana została na ścieżce „Śladami konfederatów barskich”, której pierwsza tablica informacyjna znajduje się na deptaku krynickim (Bulwary Dietla). Deptak ciągnie się przez prawie 1 km w centrum miejscowości. Walki z Rosjanami toczone były m.in. u podnóża góry Huzary, znajdującej się na wschód od Krynicy-Zdroju. Nazwa Huzary została nadana górze na cześć konfederackich wojsk. Kolejna tablica informacyjna „Śladami konfederatów barskich” znajduje się koło Domu Związku Nauczycielstwa Polskiego „Huzar” na ul. Pułaskiego. Na zboczu góry Huzary wybudowano Kopiec gen. Kazimierza Pułaskiego (opis str. 68), do którego skierujemy swoje kroki. Kopiec znajduje się przy ul. Pułaskiego nr 115.

Spod kopca jedziemy ok. 4,5 km do miejscowości Tylicz (opis str. 68), gdzie konfederaci mieli swoją siedzibę oraz gdzie rozgrywały się walki partyzantów z wojskami rosyjskimi. Na rynku stoi Muzeum Dziejów Tylicza (opis str. 69), zaś naprzeciwko muzeum postawiono pomnik Kazimierza Pułaskiego z okazji 650-lecia Tylicza. Na rynku napotkamy też tablicę informacyjną szlaku „Śladami konfederatów barskich”. Obok rynku w kierunku północnym stoi zabytkowy, drewniany kościół pw. śś. Piotra i Pawła (opis str. 69). W Tyliczu jest również zabytkowa drewniana połemkowska cerkiew pw. śś. Kosmy i Damiana z XVIII w. Należy ona obecnie do kościoła rzymskokatolickiego i pełni funkcję kaplicy cmentarnej. Atrakcją Tylicza jest „Golgota”, murowana konstrukcja w kształcie biblijnej wieży Babel, otoczona ścieżkami maryjnymi. Warta zobaczenia jest Mofeta tylicka (opis str. 69), znajdująca się w osadzie turystycznej „Domki w lesie” na ul. Wolności 1.

Z Tylicza kierujemy się na południowy wschód do wsi Muszynka drogą DK75, jadąc ok. 4,5 km. Zwiedzić tam można cerkiew św. Jana Ewangelisty (opis str. 69), a następnie udać się do rezerwatu Okopy Konfederackie (opis str. 63). Do rezerwatu prowadzi żółty szlak, wychodzący spod kościoła w Muszynce. Przy zejściu szlaku z drogi asfaltowej na szutrową stoi kolejna tablica informacyjna „Śladami konfederatów barskich”. Idąc szlakiem, miniemy po drodze obelisk poświęcony konfederatom. Wracamy tą samą drogą do cerkwi. Cały spacer zajmie ok. 2 h. Na nocleg możemy zatrzymać się w Muszynce, Tyliczu lub wrócić do Krynicy-Zdroju.

DZIEŃ 2. Przejazdy między punktami – autem ok. 1,5 h (rowerem ok. 3,5 h), piesze przejścia szlakami – ok. 3 h, zwiedzanie obiektów – ok. 4 h.

Następnym przystankiem naszej wycieczki jest Wojkowa (opis str. 69), oddalona o 12 km od Krynicy-Zdroju i 13 km od Muszynki. Przejeżdżając przez wieś Powroźnik, docieramy do centrum Wojkowej. Stoi tam cerkiew pw. śś. Kosmy i Damiana (opis str. 65), objęta naszym projektem.

Z Wojkowej jedziemy ok. 19,5 km do Leluchowa, zobaczyć kolejną cerkiew zamieszkałą przez podkowce. Wracamy tą samą drogą do trasy, którą przyjechaliśmy z Tylicza, skręcając w lewo na Powroźnik. We wsi Powroźnik ciekawostką jest łemkowska cerkiew pw. św. Jakuba Młodszego Apostoła (str. 62) z XVI-XVII w. z zachowanym oryginalnym ikonostasem oraz malowidłami w zakrystii. Obecnie jest to kościół rzymskokatolicki. Jadąc najpierw wzdłuż rzeki Muszynki, potem wzdłuż Popradu, mijając przejście graniczne ze Słowacją, docieramy do Leluchowa pod cerkiew pw. św. Dymitra (opis str. 61 i 69).

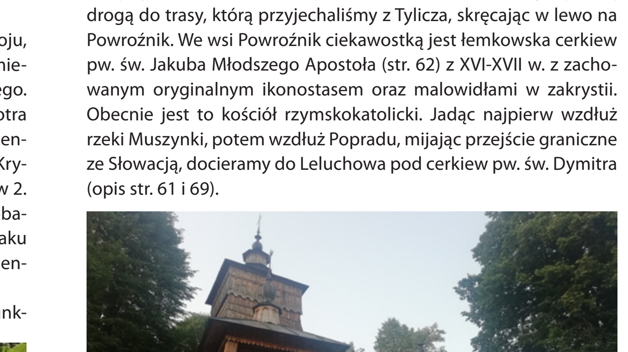
fot. Cerkiew św. Dymitra w Leluchowie.

Z Leluchowa wracamy tą samą drogą 9,5 km do Muszyny (opis str. 69), gdzie zatrzymamy się na dłużej (ok. 2-3 h). Nasze kroki kierujemy do kościoła pw. św. Józefa (opis str. 70). Następnie ul. Kościelną zmierzamy do rynku muszyńskiego, a z niego w kierunku Popradu, na ul. A. Kity, gdzie znajduje się Podzamkowy Zespół Dworski (opis str. 70). Nieopodal na wzgórzu wznoszą się ruiny Zamku Muszyńskiego (opis str. 70). Aby zwiedzić ruiny, kierujemy się na drogę wojewódzką nr 971. Zaraz za mostem na Muszynce skręcamy na prawo, gdzie stoi tablica informacyjna. Za nią zaczyna się ścieżka prowadząca przez zadrzewione wzgórze w kierunku zamku. Wracając, możemy podejść na ul. Ogrodową, aby odwiedzić cmentarz żydowski z XIX w., na którym zachowały się nagrobki z hebrajskimi inskrypcjami.

Z Muszyny jedziemy wzdłuż Popradu drogą wojewódzką nr 971 do ścieżki przyrodniczej prowadzącej przez rezerwat Las Lipowy Obrożyska (opis str. 64). Przez rezerwat prowadzi ścieżka dydaktyczna o długości 4,2 km, oznaczona biało-zielonym kwadratem, której przejście zajmuje 2-3 h. Wejście na ścieżkę przyrodniczą

znajduje się przy parkingu obok ośrodka dla niewidomych przy ul. Lipowej 4.

Po zwiedzeniu rezerwatu jedziemy 24 km dalej drogą nr 971, wzdłuż koryta Popradu, do Wierchomli Wielkiej. Tu znajduje się cerkiew pw. św. Michała Archanioła (opis str. 61 i 71). Jeśli zbliża się zmierzch, możemy poczekać, aby obserwować wylot nietoperzy przez wieżyczkę na dachu kościoła. Przedstawienie zaczyna się zaraz po zachodzie słońca, nietoperze będą wylatywały w kierunku najbliższych drzew.

We wsi Wierchomla Wielka kończymy naszą wycieczkę. Można stąd łatwo dojechać do Piwnicznej-Zdroju i poszukać tam noclegu.

Śladami podkowca – szlak nr 5 „Kraina poszukiwaczy skarbów”

DZIEŃ 1. Przejazdy między punktami – autem ok. 10 min. (rowerem ok. 20 min.), piesze przejścia szlakami – ok. 4,5 h, zwiedzanie obiektów – ok. 1,5 h.

Wycieczkę zaczniemy we wsi Jaworki, gdzie znajduje się kościół pw. św. Jana Chrzciciela (opis str. 71 i 81). Aby poznać krainę górnictwa pienińskiego, a zarazem niezwykle cenne pod względem przyrodniczym tereny, udamy się na pieszą wycieczkę przez okoliczne rezerwaty. Cały spacer potrwa ok. 4,5 h. Podążamy więc żółto-czerwonym szlakiem z Jaworek do rezerwatu Biała Woda (opis str. 75). Na początku rezerwatu szlaki rozdzielają się. My podążamy dalej żółtym szlakiem.

Zaraz po wejściu do rezerwatu Biała Woda, po lewej stronie, zobaczymy skałę o nazwie Czubata. Obok doliny Białej Wody, zbaczając w polną drogę, po ok. 200 m napotkamy pomnikową Bazaltową Skałkę. Wracamy do żółtego szlaku. Dalej, po południowej stronie Białej Wody, mijamy urwisko Smolegowej Skały, za którą dolina potoku zwęża się, tworząc Wąwóz Międzyskały. Kontynuujemy marsz doliną Białej Wody, w rejonie ujścia potoku Zimna Studnia, po północnej stronie doliny wznosi się Czerwona Skałka. Przypomina z wyglądu egipskiego Sfinksa, bywa czasem nazywana Skałą Sfinks. Czerwone zabarwienie świadczy o obecności żelaza. Vis-a-vis Skały Sfinks zobaczymy Konowalskie Skały, a dalej za Czerwoną Skałką wyłonią się Kornajowskie Skały. Naprzeciwko ujścia potoku Brysztańskiego wyrasta Kociubylska Skała o stromych ścianach. W jej sąsiedztwie zachowały się jeszcze fundamenty po dawnej osadzie łemkowskiej. Dalej, poza rezerwatem, mijać będziemy ostatnie Brysztańskie Skały. Utwory górskie doliny Białej Wody były niegdyś obiektem zainteresowania górników, jednak nie dokopano się tutaj do żadnej bogatej żyły złota ani srebra.

Po ok. 1 h i 40 min. spaceru docieramy do niebieskiego szlaku, którym podążamy na zachód w kierunku Wysokiej – najwyższego szczytu w Pieninach i utworzonego na nim rezerwatu Wysokie Skałki (opis str. 76). Przed dojściem do rezerwatu niebieski szlak łączy się z zielonym. Szlak zielony sprowadzi nas dalej do Jaworek przez rezerwat Wąwóz Homole (opis str. 75).

Wchodzimy do wąwozu Homole od strony polanki otoczonej zabarwionymi na czerwono skałkami. Poniżej znajduje się Dubantowska Dolinka z Czajakową Skałą, gdzie można odpocząć na przygotowanych dla turystów ławkach. Przy samym wejściu do rezerwatu zobaczymy płaskie skały, tzw. Kamienne Księgi, w których według legend zapisane są losy świata i ludzkości. Dalej poruszamy się przez fragment potoku Kamionka zawalony rumowiskiem głazów. Przeprowadza nas przez nie ścieżka z drewnianymi schodami i poręczami. Poniżej przechodzimy pomiędzy dwiema długimi i wysokimi skałami. Po prawej Grzebień (za nim skały Wysoka i Niska o czerwonej barwie), po lewej Prokwitowska Homola. W wąwozie od wieków poszukiwano skarbów i cennych kruszców. Ślady tych poszukiwań pozostały do dzisiaj w Prokwitowskiej Homoli, w której zachowały się resztki szybów górniczych. Wędrówkę kończymy po minięciu ostatniej skałki – Wapiennik i przejściu przez mostek nad Kamionką. Wychodzimy na drogę prowadzącą na prawo do Jaworek.

Z Jaworek jedziemy ok. 2 km na zachód ulicą Pod Homolami do wsi Szlachtowa. Około 50 m za mostem na potoku Grajcarek po prawej stronie zobaczymy Muzeum Pienińskie (opis str. 81). Kierujemy się dalej do centrum Szlachtowej pod cerkiew – obecnie rzymskokatolicki kościół pw. Matki Boskiej Pośredniczki Łask (opis str. 81). Obok Szlachtowej znajdują się Sztolnie na Górze Jarmuta (opis str. 76), będące dawnymi kopalniami cennych kruszców, nie udostępnionymi do zwiedzania.

Ze Szlachtowej jedziemy 4 km główną drogą wzdłuż potoku Grajcarek, dalej na zachód do Szczawnicy, gdzie zatrzymujemy się na nocleg.

DZIEŃ 2. Przejazdy między punktami – autem ok. 10 min. (rowerem ok. 20 min.) , piesze przejścia szlakami – ok. 2,5 h lub 4,5 h, zwiedzanie obiektów – ok. 5 h.

W Szczawnicy (opis str. 81) kierujemy się na plac Józefa Dietla (opis str. 82) zobaczyć zabytkową zabudowę uzdrowiskową oraz Muzeum Historii Uzdrowiska (opis str. 82). W sąsiedztwie placu rozciąga się Park Górny z licznymi budynkami zabytkowymi z różnych okresów oraz drzewami objętymi ochroną jako pomniki przyrody. Zobaczyć tutaj można budynki modernistyczne z 1. połowy XX w. wybudowane przez hrabiego A. Stadnickiego: hotel Pod Modrzewiami, sanatorium Inhalatorium oraz wille o tradycyjnej architekturze. U podnóża schodów prowadzących do Inhalatorium stoi altanka zdroju „Magdalena”, współcześnie odtworzona przy źródle. Przy ul. Park Górny znajduje się również Dworek Gościnny pełniący niegdyś funkcję teatralno-hotelową. Tutaj, na licznych koncertach, występowały gwiazdy okresu międzywojennego, a znamienici polscy pisarze i poeci prezentowali swoje dzieła. Dalej kierujemy się ul. J. Wiktora do kościoła św. Wojciecha (opis str. 77) objętego naszym projektem. Naprzeciwko kościoła, w odległości ok. 100 m, stoi pomnik Henryka Sienkiewicza.

fot. Muzeum w Szczawnicy.

Kolejnym punktem zwiedzania będzie Park Dolny, kierujemy się więc na południe do ul. Szalaya i podążamy nią w kierunku zachodnim. Po drodze możemy zwiedzić Stary Cmentarz (opis str. 82). Idąc do Parku Dolnego, mijamy na ul. Głównej willę Marta z 2. połowy XX w. oraz źródło „Szymon” znajdujące się naprzeciwko willi Marta (poniżej ul. Głównej). Studnia zdroju przykryta jest zabytkową drewnianą altaną. Woda ze zdroju „Szymon” doprowadzona jest do ujęcia po drugiej stronie ulicy. Wkraczamy do parku, mijając willę Marta, powyżej której znajduje się zabytkowa willa Szwajcarka Dolna. Obok willi odchodzi asfaltowa ścieżka spacerowa prowadząca pod willę Maria (opis str. 71 i 82).

Podążając dalej ścieżką asfaltową w Parku Dolnym, dotrzemy do altany widokowej nad stawem parkowym. Parę metrów dalej stoi murowana kapliczka Matki Bożej Częstochowskiej z 2. połowy XIX w. Kiedyś była ona pijalnią wód ze zdroju „Wanda”, znajdującego się powyżej kaplicy. Na skraju parku stoi altana muzyczna, przy której rośnie pomnikowa lipa zbudowana z wielu pni. Przy wejściu od ul. Głównej umieszczona została sztuczna Grota Mikołaja Zyblikiewicza. Grota powstała w celu upamiętnienia byłego prezydenta Krakowa i marszałka Sejmu Galicyjskiego, który w 2. połowie XIX stulecia intensywnie działał na rzecz rozwoju Szczawnicy.

fot. Willa Stara Kancelaria w Szczawnicy.

Poniżej Parku Dolnego znajduje się promenada spacerowa nad potokiem Grajcarek (opis str. 82). Nad potokiem stoi również dwór rodziny Szalayów (opis str. 82).

Po zwiedzeniu Szczawnicy kierujemy się do ostatniego punktu naszej wycieczki – oddalonego o 6 km Krościenka nad Dunajcem. Podążamy ul. Główną ze Szczawnicy na zachód, najpierw wzdłuż potoku Grajcarek. Po minięciu ujścia potoku do Dunajca, jedziemy dalej wzdłuż Dunajca, który na tym odcinku objęty jest

fot. Kościół Wszystkich Świętych w Krościenku nad Dunajcem.

ochroną jako obszar Natura 2000 Środkowy Dunajec z dopływami. Główna droga doprowadzi nas prosto do Krościenka, gdzie przy rynku znajduje się kolejny obiekt objęty naszym projektem – Stara Plebania (opis str. 78), stojąca koło kościoła pw. Wszystkich Świętych. Na rynku, oprócz wspomnianych obiektów, zobaczymy też XIX-wieczny ratusz, a dokoła niego zabytkowe domy mieszczańskie (Rynek nr 24-27). Zlokalizowane na Stajkowej Górze, zasobne w szczawy alkaliczne, źródła „Stefan i Michalina” oraz „Maria”, są udostępnione dla kuracjuszy. Wzdłuż ul. Polnej prowadzącej do źródeł „Stefan i Michalina” rosną pomnikowe lipy. Do źródła „Maria” kieruje przedłużenie ul. Źródlanej. Idąc od ronda ul. Jagiellońską,

dotrzemy do Muzeum Pienińskiego Parku Narodowego (opis str. 72 i 83) znajdującego się przy nr 107.

Możemy wybrać się na wycieczkę pieszą w kierunku Trzech Koron oraz Zamku Pienińskiego. Z rynku obieramy szlak żółty, który doprowadzi nas do szlaku niebieskiego prowadzącego pętlą do zamku i na Trzy Korony, a następnie zawracający do żółtego szlaku. Powracamy nim do Krościenka - długość trasy ok. 2,5 h. Możemy też obejść masyw Trzech Koron dokoła szlakiem żółtym, potem zielonym i wrócić pod zamek szlakiem niebieskim – długość trasy ok. 4,5 h.

Jeśli przyjdzie nam wracać do domu trasą DW969 na północ, należy spojrzeć na rezerwat przyrody Kłodne nad Dunajcem (opis str. 76). Doskonale widać go z drogi zbliżającej się bezpośrednio do koryta Dunajca, na wysokości wsi Kłodne (ok. 1 km od Krościenka). Niestety nie można się tam zatrzymać. Pobocze zajęte jest przez barierkę chroniącą podróżnych przed upadkiem do koryta Dunajca. Jeśli zdecydujemy się na nocleg w Krościenku nad Dunajcem, możemy udać się przed zmrokiem pod kościół Wszystkich Świętych przy rynku i obserwować wylot nietoperzy ze Starej Plebani. Podkowce małe rozpoczynają wylot po zachodzie słońca i kierują się do najbliższych drzew, aby odlecieć w kierunku Dunajca. Wzdłuż jego koryta dotrą do terenów żerowiskowych na zboczach Pienin.

KRAKÓW 2019

fot. Cerkiew pw. Narodzenia NMP w Łosiu.

SKALA 1: 80 000

MAPA TURYSTYCZNA

ŚLADAMI PODKOWCA

MAPA POWIATÓW
gorlicki
nowosądecki
limanowski
nowotarski
myślenicki

ŚLADAMI PODKOWCA

MAPA TURYSTYCZNA

SKALA 1: 80 000

Zapraszamy Państwa do podążenia razem z nami przez polskie Karpaty, będące domem podkowca małego. Ten zagrożony wyginięciem nietoperz zasiedla zabytkowe budynki, gdzie zakłada kolonie rozrodcze w towarzystwie innych rzadkich nietoperzy: nocka orzęsionego i nocka dużego. Najwyraźniej gatunki te mają zamiłowanie do piękna, gdyż zamieszkują najczęściej wyjątkowe pod względem architektury i historii budowle. Chcemy pokazać Państwu te osobliwe miejsca, zabierając na wyprawę śladami podkowca przez Pogórze Rożnowskie i Ciężkowickie, Beskid Wyspowy, Beskid Niski, Beskid Sądecki, aż po Pieniny. Mając na względzie złożoną historię, kulturę oraz bogactwo przyrodnicze polskich Karpat, mamy nadzieję pokazać Państwu wieloaspektową urodę wspomnianych regionów. Liczymy na to, że przy pomocy naszego przewodnika będziecie Państwo mogli aktywnie i ciekawie spędzić czas, wypocząć, a w przyszłości wracać do opisanych miejsc i ich skrzydlatych, małych mieszkańców.

OPRACOWANIE MAPY:
Agencja Fotograficzno-Wydawnicza OLSZEWSKI
www.olszewskiphoto.pl

ISBN: 978-83-64923-30-2

fot. Podkowiec mały.

fot. Nocek orzęsiony.

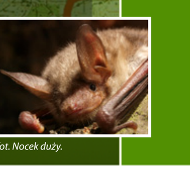
fot. Nocek duży.

Fundusze Europejskie Infrastruktura i Środowisko
Rzeczpospolita Polska
Unia Europejska Fundusz Spójności

Zadanie finansowane w ramach projektu POIS.02.04.00-00-0180/16
„Ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk chronionych w ramach sieci Natura 2000 w Małopolsce”